

Cauza C-83/94

**HOTĂRÂREA CURȚII
din 17 octombrie 1995***

**Procedură penală
contra
lui Peter Leifer ș.a**

**(cerere pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare formulată de Landgericht
Darmstadt)**

„Politica comercială comună – Export de produse cu dublă utilizare”

În cauza C-83/94,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CE, de către Landgericht Darmstadt (Germania) pentru pronunțarea, în cadrul procedurii penale în fața acestei instanțe contra

Peter Leifer,

Reinhold Otto Krauskopf,

Otto Holzer,

a unei decizii cu titlu preliminar privind interpretarea articolelor 113, 223 alineatul (1) litera (b) și 224 din Tratatul CE, precum și a articolelor 1 și 11 din Regulamentul (CEE) nr. 2603/69 al Consiliului din 20 decembrie 1969 privind instituirea unui regim comun aplicabil exporturilor (JO L 324, p. 25), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CEE) nr. 3918/91 al Consiliului din 19 decembrie 1991 (JO L 372, p. 31),

CURTEA,

compusă din G. C. Rodríguez Iglesias, președinte, C.N. Kakouris, D.A.O. Edward, J.-P. Puissechet și G. Hirsch, președinți de cameră, G. F. Mancini, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn (raportor), C. Gulmann, J. L. Murray, P. Jann și H. Ragnemalm, judecători,

avocat general: F. G. Jacobs,

grefier: D. Louterman-Hubeau, administrator principal,

după examinarea observațiilor scrise prezentate:

- pentru Peter Leifer, de către Jochim Thietz-Bartram, avocat în Hamburg,
- pentru guvernul german, de către Ernst Röder, Ministerialrat la Ministerul Federal al Economiei și Bernd Kloke, Regierungsrat la același minister, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: germana.

- pentru guvernul elen, de către Panagiotis Kamarineas, consilier juridic de stat și Christina Sitara, mandatar judiciar al Consiliului Juridic al Statului, în calitate de agenți,
- pentru guvernul spaniol, de către Alberto Navarro Gonzalez, director general însărcinat cu coordonarea juridică și instituțională comunitară, și Rosario Silva de Lapuerta, Abogado del Estado, din cadrul serviciul juridic însărcinat să reprezinte guvernul spaniol în fața Curții de Justiție, în calitate de agenți,
- pentru guvernul francez, de către Philippe Martinet, secretar pentru afaceri externe în cadrul Direcției pentru afaceri juridice din Ministerul Afacerilor Externe și Catherine de Salins, subdirector în cadrul aceleiași direcții, în calitate de agenți;
- pentru guvernul italian, de către Ivo Braguglia, avvocato dello Stato,
- pentru guvernul Regatului Unit, de către John E. Collins, Assistant Treasury Solicitor, în calitate de agent și Stephen Richards, barrister,
- pentru Comisia Comunităților Europene, de către Peter Gilsdorf, consilier juridic principal și Jörn Sack, consilier juridic, în calitate de agenți,

având în vedere raportul pentru ședință,

după ascultarea observațiilor orale ale lui Peter Leifer, Reinhold Otto Krauskopf, reprezentat de Thomas Marx, avocat în Hamburg, și Otto Holzer, reprezentat de Endrick Lankau, avocat în Darmstadt, ale guvernului german, ale guvernului elen, reprezentat de Panagiotis Kamarineas și Galateia Alexaki, avocat în serviciul special de contencios comunitar al Ministerului Afacerilor Externe, în calitate de agenți, ale guvernului spaniol, ale guvernului francez, ale Guvernului Regatului Unit, precum și ale Comisiei în ședința din 21 martie 1995,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 18 mai 1995,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin ordonanța din 21 februarie 1994, primită la Curte în data de 7 martie 1994, Landgericht Darmstadt a adresat Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CE, șase chestiuni preliminare privind interpretarea articolelor 113, 223 alineatul (1) litera (b) și 224 din Tratatul CE, precum și a articolelor 1 și 11 din Regulamentul (CEE) nr. 2603/69 al Consiliului din 20 decembrie 1969 privind instituirea unui regim comun aplicabil exporturilor (JO L 324, p. 25), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CEE) nr. 3918/91 al Consiliului din 19 decembrie 1991 (JO L 372, p. 31).
- 2 Aceste întrebări au fost ridicate în cadrul procedurii penale contra lui Peter Leifer, Reinhold Otto Krauskopf și Otto Holzer, inculpați în acțiunea principală pentru livrarea, în perioada 1984-1988, fără a avea autorizațiile de export necesare, de instalații, de piese pentru instalații, precum și de produse chimice în Irak.

3 În temeiul articolului 2 din Außenwirtschaftsgesetz (în continuare „AWG”), guvernul este împuternicit să adopte, prin decret, actele juridice sau operațiunile care pot fi interzise sau supuse autorizării.

4 Articolul 7 din AWG, intitulat „Protecția securității și a intereselor externe” prevede, la alineatul (1), condițiile în care astfel de restricții pot fi impuse:

„Actele juridice și operațiunile în cadrul comerțului exterior pot fi supuse unor restricții pentru:

(1) asigurarea securității Republicii Federale Germania,

(2) prevenirea unei perturbări a coexistenței pașnice a popoarelor sau

(3) prevenirea unei perturbări grave a relațiilor externe ale Republicii Federale Germania.”

5 În acest cadru, guvernul a adoptat Aussenwirtschaftsverordnung (în continuare „AWV“), a cărei anexă AL specifică mărfurile supuse autorizării. Lista AL, astfel cum a fost modificată în repetate rânduri, prevede obligația de a dispune de o autorizație pentru anumite instalații, piese de instalații și pentru anumite substanțe chimice. Fiind vorba de instalații chimice, autorizația nu este cerută decât atunci când acestea sunt exportate în state care nu sunt membre OCDE. Prin urmare, lista conține, în special, mărfurile exportate de inculpații în acțiunea principală.

6 Din ordonanța de trimitere rezultă că Ministerul Public din Darmstadt consideră că, din cauza acestor exporturi, relațiile internaționale ale Republicii Federale Germane au fost afectate în mod semnificativ și, în consecință, acesta a deschis procedura penală pentru infracțiunea săvârșită. Instanța de trimitere a ridicat, în același timp, problema competenței Republicii Federale Germane de a adopta, ca stat membru al Comunității Europene, procedura de autorizare a exportului pentru schimburile comerciale cu țări terțe și sancțiunile penale aferente. Aceasta precizează că, în cazul incompatibilității dispozițiilor naționale cu dreptul comunitar, dispozițiile naționale ar trebui să rămână inaplicabile, ceea ce ar înlătura temeiul infracțiunii. Din aceste motive, instanța națională a ridicat în fața Curții următoarele întrebări preliminare:

(1) (a) Articolul 113 din Tratatul CEE trebuie să fie interpretat în sensul că sfera acestuia de aplicare include și reglementările naționale de restricții ale exporturilor către țări terțe de mărfuri susceptibile de a avea o destinație atât militară cât și civilă (mărfurile denumite cu dublă utilizare „dual use”), care figurează la secțiunea A partea I din listă și în cel de-al 52-lea regulament din 14 mai 1984 (Bundesanzeiger 91/84) cu inserarea poziției 1710 în partea I secțiunea C din listă, precum și în ce de-al 56-lea regulament din 6 august 1984 de modificare a Aussenwirtschaftsverordnung (AWV ° regulament german cu privire la comerțul exterior) cu inserarea articolului 5a din AWV (BGBL. I, 1984, p. 1079) și în cel de-al 53-lea regulament de modificare a listei prin inserarea secțiunii D în partea I a listei (BGBL. I, 1984, p 1080)?

b) În consecință, au instituțiile comunitare competență exclusivă pentru impunerea unor astfel de restricții de export sub rezerva unei abilitări în favoarea anumitor state membre și sub rezerva excepțiilor prevăzute prin Tratatul CEE ?

În caz de răspuns afirmativ :

(2) Articolul 223 alineatul (1) litera (b) și articolul 224 din Tratatul CEE, precum și articolul 11 din Regulamentul (CEE) nr. 2603/69 al Consiliului din 20 decembrie 1969 privind instituirea unui regim comun aplicabil exporturilor [JO L 324, p. 25 astfel cum a fost modificat ultima dată prin Regulamentul (CEE) 3918/91 al Consiliului din 19 decembrie 1991, JO L 372, p. 31, în continuare „regulamentul privind exporturile“] trebuie să fie interpretate în sensul că permit, cu titlu de excepție, unui stat membru să adopte dispoziții naționale precum cele descrise la prima întrebare și de impunere a restricțiilor la exportul de mărfuri cu dublă utilizare către țări terțe?

(3) Articolul 223, alineatul (1), litera (b) și articolul 224 din Tratatul CEE, precum și articolul 11 din regulamentul privind exporturile trebuie să fie interpretate în sensul că autorizează statele membre să adopte dispoziții naționale

(a) care, cu titlul de condiție pentru acordarea unei autorizații de export, impun solicitantului sarcina de a proba utilizarea civilă a mărfurilor cu dublă utilizare,

(b) în termenii cărora, pentru ca autorizația de export să poată fi refuzată, este suficient ca mărfurile să poată fi utilizate în mod obiectiv în scopuri militare?

(4) (a) Articolul 1 din regulamentul privind exporturile trebuie interpretat în sensul că libertatea de export care este reglementată prin acest regulament implică în egală măsură că exportul nu se supune nici unei proceduri de autorizare și nici unei sancțiuni penale naționale în caz de încălcare ale reglementărilor naționale privind autorizațiile de export?

(b) Sancțiunile penale ale statelor membre au ca efect o restrângere a libertății de export, în sensul articolului 1 din regulamentul privind exporturile, restrângere pe care statele membre nu au competența să o pună în aplicare atât timp cât nu au fost autorizate de către instituțiile comunitare și sub rezerva cazurilor de excepție prevăzute la articolul 11 din regulamentul privind exporturile?

(5) a) Articolul 223, alineatul (1), litera (b) și articolul 224 din Tratatul CEE, precum și articolul 11 din regulamentul privind exporturile trebuie interpretate în sensul că autorizează, cu titlu excepțional, statele membre să instituie proceduri de autorizare de export însoțite de sancțiuni penale nu pentru a-și asigura propria securitate, ci doar pentru a evita afectarea gravă a coexistenței pașnice dintre popoare sau relațiile internaționale ale statului membru în cauză [a se vedea dispozițiile de la articolul 7 alineatul (1) punctele (2) și (3) din Außenwirtschaftsgesetz - AWG (Legea germană privind comerțul exterior)]?

(b) Articolul 223 alineatul (1) litera (b) și articolul 224 din Tratatul CEE, precum și articolul 11 din regulamentul privind exporturile trebuie interpretate în sensul că autorizează, cu titlu excepțional, statele membre să adopte dispoziții din domeniul dreptului penal care sancționează exportul neautorizat de mărfuri cu dublă utilizare și de POCL3 care pot fi utilizate atât în scopuri militare cât și civile, după cum este prevăzut la articolele 34 alineatul (1) numărul (3), articolul 33 alineatul (1) și articolul (7) alineatul (1) din AWG în combinație cu articolul 70 alineatul (1) numărul (1), articolul 5 și articolul 5a din AWV, precum și cu secțiunile A, C, poziția 1710 și secțiunea D din listă partea I în versiunile din 14 mai 1984 și 6 august 1984 și, putem considera că astfel de dispoziții, care prevăd și pedepse privative de libertate, sunt compatibile cu principiul proporționalității?

(c) Articolul 223 alineatul (1) litera (b) și articolul 224 din Tratatul CEE, precum și articolul 11 din regulamentul privind exporturile trebuie să fie interpretate în sensul că autorizează

statele membre, în cazul exportului neautorizat de mărfuri cu dublă utilizare, să prevadă pedepse privative de libertate și amenzi doar pentru motivul că mărfurile sunt în mod obiectiv utilizabile în scopuri militare?

(d) Dreptul comunitar autorizează o sancțiune doar atunci când probabilitatea utilizării în scopuri militare a mărfurilor cu dublă utilizare este motivată prin elemente de fapt și previzibile în mod rezonabil și când exportatorii au cunoștință de acest lucru?

(6) În caz de răspuns negativ la toate întrebările sau la o parte dintre ele:

Articolul 113 din Tratatul CEE și/sau articolul 1 din regulamentul privind exporturile au un efect direct în favoarea unor cetățeni cu consecința că articolul 113 din Tratatul CEE și/sau articolul 1 din regulamentul privind exporturile stabilesc pentru cetățenii comunitari drepturi care trebuie protejate de către instanțele naționale?

Cu privire la prima întrebare

7 Prin prima întrebare, instanța națională întreabă dacă articolul 113 din tratat trebuie interpretat în sensul că reglementările naționale privind restricții la exportul de mărfuri cu dublă utilizare către țări terțe sunt incluse în sfera de aplicare a acestuia și, în caz afirmativ, dacă Comunitatea dispune de competență exclusivă în această privință.

8 Este necesar să se reamintească mai întâi că, în temeiul articolului 113 din tratat, politica comercială comună este fondată pe principii uniforme, în special în ceea ce privește modificările tarifare, încheierea de acorduri tarifare și comerciale, uniformizarea măsurilor de liberalizare, politica de export, precum și măsurile de protecție comercială.

9 Punerea în aplicare a unei astfel de politici comerciale comune necesită ca această ultimă noțiune să nu fie interpretată într-o manieră restrictivă pentru a evita perturbări în schimburile intracomunitare din cauza unor diferențe care ar exista, în acest caz, în anumite sectoare ale raporturilor economice cu țările terțe (a se vedea Avizul 1/78 din 4 octombrie 1979, Rec. p. 2871, punctul 45).

10 În consecință, o reglementare națională care are ca efect împiedicarea sau restrângerea exporturilor de anumite produse este inclusă în sfera de aplicare a politicii comerciale comune în sensul articolului 113 din tratat.

11 Această constatare nu este infirmată de faptul că restricția privește mărfurile cu dublă utilizare. Natura acestor produse nu ar putea, în fapt să le plaseze în afara sferei de aplicare a politicii comerciale comune.

12 Competența în materie de politică comercială fiind transferată în ansamblul ei Comunității prin efectul articolului 113 alineatul (1), măsurile de politică comercială cu caracter național nu sunt, așadar, admisibile decât în temeiul unei autorizări specifice din partea Comunității (hotărârile din 15 decembrie 1976, Donckerwolke, 41/76, Rec. p. 1921, punctul 32, și din 18 februarie 1986, Bulk Oil, 174/84, Rec. p. 559, punctul 31).

13 Prin urmare, răspunsul la prima întrebare este că articolul 113 din tratat trebuie interpretat în sensul că reglementările prin care se impun restricții la exportul de mărfuri cu dublă utilizare către țări terțe sunt incluse în sfera de aplicare a acestuia și că Comunitatea dispune de competență exclusivă în această privință, excluzându-se, așadar, competența statelor membre, în afară de cazul unei autorizări speciale din partea Comunității.

Cu privire la a doua întrebare

14 Având în vedere răspunsul dat la prima întrebare, este necesar să se analizeze a doua întrebare ca încercând să stabilească dacă un stat membru poate, cu titlu excepțional, să adopte măsuri naționale prin care se impun restricții la exportul de mărfuri cu dublă utilizare în țări terțe în temeiul articolului 223 alineatul (1) litera (b) și 224 din tratat ori în baza articolului 11 din Regulamentul (CEE) nr. 2603/69 al Consiliului din 20 decembrie 1969, privind instituirea unui regim comun aplicabil exporturilor (JO L 324 p. 25, în continuare denumit „regulamentul“).

15 Este necesar să se examineze mai întâi dacă astfel de măsuri naționale, precum cele în cauză, intră în sfera de aplicare a regulamentului și să se verifice apoi dacă astfel de măsuri pot fi justificate pe baza articolului 11 din acest regulament.

16 În termenii articolului 1 din regulament, „exporturile Comunității Economice Europene destinate unor țări terțe sunt libere, și anume nu fac obiectul unor restricții cantitative, cu excepția celor care se aplică în conformitate cu dispozițiile prezentului regulament“.

17 Articolul 11 din același regulament prevede o astfel de excepție :, Fără a aduce atingere altor dispoziții comunitare, prezentul regulament nu împiedică adoptarea sau punerea în aplicare de către statele membre a unor restricții cantitative la export, justificate de motive de moralitate publică, de ordine publică, de siguranță publică, de protecție a sănătății și a vieții persoanelor și a animalelor sau de conservare a plantelor, de protecție a bogățiilor naționale cu valoare artistică, istorică sau arheologică sau de protecție a proprietății industriale și comerciale.”

18 Guvernul german se îndoiește că respectiva cerință cu privire la obținerea unei autorizații ar putea constitui o restricție cantitativă și se întreabă dacă regulamentul nu interzice numai restricțiile cantitative de export excluzând măsurile cu efect echivalent.

19 Acest argument nu poate fi reținut.

20 Este adevărat că articolul 34 din tratat cu privire la libera circulație a mărfurilor în interiorul Comunității distinge între restricțiile cantitative și măsurile cu efect echivalent.

21 Cu toate acestea, nu rezultă din cele de mai sus că noțiunea de restricții cantitative, utilizată într-un regulament care se raportează la schimburi între Comunitate și țări terțe trebuie interpretată ca excluzând toate măsurile cu efect echivalent în sensul articolului 34 din tratat.

22 Astfel cum a subliniat Curtea în jurisprudența sa anterioară, este necesar, pentru interpretarea unei dispoziții de drept comunitar, să se țină cont nu numai de termenii acesteia, ci și de contextul acesteia și de obiectivele urmărite prin reglementarea din care aceasta face parte (hotărârile din 17 noiembrie 1983, Merck, 292/82, Rec. p. 3781, punctul 12, și din 21 februarie 1984, St. Nikolaus Brennerei, 337/82, Rec. p. 1051, punctul 10).

23 Un regulament întemeiat pe articolul 113 din tratat și având ca obiectiv punerea în aplicare a principului libertății la export pe plan comunitar, enunțat la articolul 1 al acestuia, nu poate exclude din sfera sa de aplicare măsuri luate de către statele membre al căror efect este echivalent cu o restricție cantitativă, din moment ce aplicarea lor poate duce, ca în prezenta cauză la o interdicție la export.

24 Această constatare este, de altfel, susținută de XI din Acordul General pentru Tarife și Comerț care poate fi considerat relevant în scopul unei interpretări a unui instrument comunitar care reglementează comerțul internațional. În fapt, acest articol intitulat „Eliminarea generală a restricțiilor cantitative“ face referire, la alineatul 1, la „interdicții sau restricții altele decât drepturi vamale, taxe, sau alte impuneri indiferent dacă sunt aplicate prin intermediul contingentelor, al licențelor de import sau de export sau prin orice altă procedură“.

25 Leifer consideră, în ceea ce îl privește, că o restricție a exporturilor ar fi admisibilă doar în cazul în care mărfurile sunt utilizate în scopuri strategice și doar în vederea protecției securității publice. Astfel, el estimează că, contrar punerii în pericol a intereselor esențiale a Republicii Federale Germane în materie de securitate, perturbarea coexistenței pașnice a popoarelor sau a relațiilor externe ale Germaniei nu ar putea justifica astfel de măsuri.

26 Este necesar să se amintească, în această privință, că, în hotărârea din 4 octombrie 1991, Richardt și „Les Accessoires Scientifiques“ (C-367/89, Rec. p. I-4621, punctul 22), Curtea a constatat că noțiunea de securitate publică, în sensul articolului 36 din tratat, vizează în același timp securitatea interioară a unui stat membru și securitatea externă a acestuia. Interpretarea noțiunii într-un mod mai restrictiv atunci când aceasta este utilizată în articolul 11 din regulament ar însemna autorizarea statelor membre să restrângă circulația mărfurilor în cadrul pieței interioare mai mult decât cea dintre statele membre și țări terțe.

27 Este necesar să se adauge că, astfel cum a evidențiat avocatul general la punctul 41 al concluziilor sale, este dificil să se facă o distincție clară și netă între considerații de politică externă și considerații de politică de securitate. În plus, așa cum observă la punctul 46, securitatea unui stat poate fi din ce în ce mai puțin văzută izolat în măsura în care aceasta este strâns legată de securitatea comunității internaționale în ansamblu și de diferitele elemente componente ale acesteia.

28 În consecință, riscul unei perturbări grave a relațiilor externe sau a coexistenței pașnice a popoarelor poate afecta securitatea unui stat membru.

29 Cu toate că este de competența instanței naționale de a hotărî dacă articolul 11 astfel cum este interpretat de Curte se aplică în cazul faptelor și măsurilor supuse aprecierii acesteia, este necesar, totuși, să se observe că este incontestabil că exportul unor mărfuri susceptibile a fi utilizate în scopuri militare către o țară aflată în război cu o altă țară poate afecta securitatea publică a unui stat membru în sensul indicat mai sus (a se vedea hotărârea Richardt și „Les Accessoires Scientifiques“, menționată anterior, punctul 22).

30 Prin urmare, răspunsul la cea de-a doua întrebare trebuie să fie că un stat membru poate, cu titlu excepțional, să adopte, în temeiul articolului 11 din regulament, măsuri naționale de restricționare a exporturilor de mărfuri cu dublă utilizare către țări terțe pe motivul că acest lucru este necesar în vederea evitării riscului unei perturbări grave a relațiilor externe sau a coexistenței pașnice a popoarelor care ar putea afecta securitatea publică a unui stat membru în sensul acestei dispoziții.

31 Este, deci, necesar să se examineze dacă măsurile naționale în cauză pot fi justificate și în temeiul articolelor 223 alineatul (1) litera (b) sau 224 din tratat.

Cu privire la a treia întrebare

32 Având în vedere răspunsurile la întrebările precedente, această întrebare privește în mod esențial aplicarea principiului proporționalității și vizează, în particular, să se determine dacă statele membre pot, în temeiul articolului 11 din regulament, să impună solicitantului de autorizație de export să dovedească utilizarea în scopuri civile a mărfurilor cu dublă utilizare, sau să refuze autorizarea în cazul în care mărfurile se pretează în mod obiectiv la o utilizare militară.

33 Este necesar să se amintească, în această privință, că articolul 11, ca excepție la principiul libertății de export enunțat la articolul 1 din regulament, trebuie interpretat în așa fel încât să nu se extindă efectele acestuia dincolo de ce este necesar pentru protejarea intereselor pe care acesta urmărește să le garanteze.

34 Este de competența instanței naționale să examineze dacă ipotezele pe care aceasta le vizează în întrebările sale se bazează pe o interpretare corectă a dreptului național contestată de guvernul german și să aprecieze, în continuare, dacă măsurile în cauză sunt necesare și corespunzătoare pentru atingerea obiectivelor urmărite și dacă aceste obiective nu ar fi putut fi atinse prin măsuri mai puțin restrictive.

35 Cu toate acestea, este necesar să se precizeze că, în funcție de circumstanțe, autoritățile naționale competente dispun de o anumită marjă de apreciere în cazul în care adoptă măsuri pe care le consideră necesare pentru garantarea securității publice a unui stat membru în sensul indicat mai sus. Atunci când exportul de mărfuri cu dublă utilizare comportă o amenințare pentru securitatea publică a unui stat membru, aceste măsuri pot să includă cerința ca solicitantul unei autorizații de export să dovedească utilizarea în scopuri civile a acestor mărfuri și, de asemenea, având în vedere circumstanțe specifice, printre care situația politică din țara de destinație, refuzul autorizației în cazul în care mărfurile se pretează în mod obiectiv la o utilizare militară.

36 Prin urmare, răspunsul la cea de-a treia întrebare trebuie să fie că în prezența unei amenințări pentru securitatea publică, circumstanță care trebuie examinată de instanța națională, obligația pentru solicitant de a aduce dovada că bunurile vor fi utilizate exclusiv în scopuri civile sau refuzul autorizării în cazul în care bunurile pot în mod obiectiv să fie utilizate în scopuri militare pot constitui cerințe în concordanță cu principiul proporționalității.

Cu privire la a patra și a cincea întrebare

37 În ceea ce privește cea de-a patra și cea de-a cincea întrebare litera (a), este suficient să se constate că rezultă din răspunsurile la prima și a doua întrebare că măsurile naționale care impun o autorizație pentru exportul de mărfuri cu dublă utilizare constituie în mod efectiv obstacole în calea libertății de export în sensul articolului 1 din regulament, însă pot, cu toate acestea, să fie justificate în temeiul articolului 11 în condițiile indicate la celelalte chestiuni preliminare.

38 Prin întrebarea 5 literele (b), (c) și (d), instanța națională vizează, în esență, să afle dacă, în cazul unui răspuns afirmativ, în ce condiții pot statele membre impune sancțiuni penale pentru nerespectarea procedurii de autorizare.

39 Este necesar să se evidențieze, în această privință, că dreptul de a impune sancțiuni pentru respectarea acestei proceduri este de competența statelor membre. Dacă, cu toate acestea, dreptul comunitar nu se opune faptului că reglementarea națională impune sancțiuni pentru nerespectarea acestei obligații, penalitățile prevăzute nu ar putea fi disproporționate în raport cu scopul urmărit al securității publice.

40 Este de competența instanței naționale să aprecieze dacă sancțiunile penale aplicabile respectă principiul proporționalității ținând cont de toate elementele fiecărei cauze, precum natura mărfurilor susceptibile de a pune în pericol securitatea publică, circumstanțele în care a fost comisă încălcarea și buna sau rea credință a operatorului care a exportat ilegal (a se vedea, în acest sens, hotărârea Richardt și „Les Accessoires Scientifiques“, menționată anterior, punctul 25).

41 Este necesar să se adauge că în cadrul procedurii de la articolul 177 din tratat, nu este de competența Curții să ia poziție asupra argumentației guvernului german, conform căreia întrebarea 5 litera (c) ar fi fondată pe o interpretare eronată a legislației germane în cauză.

42 În consecință, răspunsul la această întrebare trebuie să fie că dreptul comunitar nu se opune faptului că autoritățile naționale impun sancțiuni penale pentru nerespectarea procedurii de autorizare cu condiția ca penalitățile aplicabile să nu depășească ceea ce pare a fi proporțional în raport cu scopul urmărit al securității publice.

Cu privire la a șasea întrebare

43 Prin ultima sa întrebare, instanța națională întreabă Curtea cu privire la efectul direct al articolului 113 din tratat și/sau al articolului 1 din regulament.

44 Este suficient să se observe în această privință că, în temeiul articolului 189 alineatul (2) din Tratatul CE, un regulament este obligatoriu în toate elementele sale și se aplică direct în toate statele membre. Astfel, o dispoziție precum articolul 1 din regulament este o sursă imediată de drepturi și obligații pentru toți cei pe care îi vizează, indiferent dacă este vorba de state membre sau de persoane particulare care constituie parte la rapoarte juridice reglementate prin dreptul comunitar (a se vedea hotărârea din 9 martie 1978, Simmenthal, 106/77, Rec. p. 629, punctul 15).

45 Această constatare nu ar putea fi infirmată de excepțiile prevăzute la articolul 11 din regulament în măsura în care acestea pot fi supuse unui control jurisdicțional, astfel încât posibilitatea ca un stat membru să se prevaleze de acestea nu aduce prejudicii dispozițiilor de la articolul 1 care conferă persoanelor particulare drepturi pe care le pot valorifica în justiție.

46 În consecință, răspunsul la ultima întrebare trebuie să fie că articolul 1 din regulament conferă persoanelor particulare drepturi pe care acestea le pot valorifica în justiție.

Cu privire la cheltuielile de judecată

47 Cheltuielile efectuate de către guvernul german, guvernul elen, guvernul spaniol, guvernul francez, guvernul italian, Guvernul Regatului Unit și de către Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile din acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA

hotărând cu privire la întrebările ce i-ai fost adresate de Landgericht Darmstadt, prin ordonanța din 21 februarie 1994, hotărăște:

1) **Articolul 113 din Tratatul CE trebuie să fie interpretat în sensul că reglementările care restricționează exporturile de mărfuri cu dublă utilizare către țări terțe aparțin de sfera sa de aplicare, iar Comisia dispune de o competență exclusivă în domeniu, care exclude competența statelor membre, mai puțin cazul unei autorizări specifice din partea Comisiei.**

2) **Un stat membru poate, cu titlu excepțional, să adopte în temeiul articolului 11 din Regulamentul (CEE) nr. 2603/69 al Consiliului din 20 decembrie 1969 privind instituirea unui regim comun aplicabil exporturilor, astfel cum a fost modificat ultima dată prin Regulamentul (CEE) nr. 3918/91 al Consiliului din 19 decembrie 1991, măsuri naționale cu privire la restricționarea exportului de mărfuri cu dublă utilizare către țări terțe pe motiv că aceasta este necesară pentru a evita riscul unei perturbări grave a relațiilor internaționale sau a coexistenței pașnice a popoarelor care este susceptibil de a afecta securitatea publică a unui stat membru în sensul acestei dispoziții.**

3) **În prezența unei amenințări pentru securitatea publică, circumstanță care trebuie examinată de către instanța națională, obligația pentru reclamant de a aduce dovada faptului că bunurile vor fi utilizate în mod exclusiv în scopuri civile sau refuzul unei autorizări în cazul în care bunurile pot fi utilizate în mod obiectiv în scopuri militare pot constitui cerințe în concordanță cu principiul proporționalității.**

4) **Dreptul comunitar nu se opune faptului ca autoritățile naționale să aplice sancțiuni penale pentru nerespectarea procedurii de autorizare cu condiția ca pedeapsa aplicată să nu depășească măsura a ceea ce apare proporțional prin raport cu scopul urmărit al securității publice.**

5) **Articolul 1 din Regulamentul (CEE) nr. 2603/69 conferă drepturi persoanelor fizice pe care acestea le pot invoca în justiție.**

Rodríguez Iglesias

Puissochet

Moitinho de Almeida

Murray

Hirsch

Kapteyn

Jann

Kakouris

Mancini

Ragnemalm

Edward

Schockweiler

Gulmann

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 17 octombrie 1995.

Grefier

R. Grass

Președinte

G.C. Rodríguez Iglesias